

Buitenlandervaring, een verrijking voor de sociale professional?

Horizonverbreding

Internationalisering is een onderdeel dat op steeds meer hogescholen verplicht wordt in het curriculum. Maar wat is hiervan nu precies de toegevoegde waarde? Meindert Schreuder en Yvonne Lokhorst, studenten aan de Gereformeerde Hogeschool schrijven over hun ervaringen in Zuid-Afrika.

Het was aan de orde van de dag. We hoorden een schreeuw, er was een gevecht. Wie waren het dit keer? Het was aan de orde van de dag. Twee jongens waren aan het vechten. Elke dag brak er wel zo'n gevecht uit. De kinderen en jongeren wisten niet hoe ze met woede om konden gaan. Dat krijg je als je 54 meervoudig getraumatiseerde kinderen en jongeren samen in een tehuis plaatst. Ja, jongens en meiden, blank en donker, in de leeftijd van zes tot negentien jaar. En dat zonder dagelijkse professionele begeleiding.

Dit is wat wij, als social workers, niet gewend zijn in Nederland. In Nederland zijn instellingen gericht zijn op een specifieke doelgroep met een specifieke problematiek. In Zuid Afrika is dit echter niet het geval.

De hulpverlening staat hier nog in de kinderschoenen. Voor ons was het een avontuur om ons in te passen in het Afrikaanse systeem van werken. Omdat er grote verschillen zijn tussen de Afrikaanse en de Nederlandse manier van werken, kan je daar heel veel leren als je je verdiept in andere vormen van hulpverlening.

Zuid Afrika kent een sterk hiërarchische manier van leidinggeven. De manager geeft leiding aan alle werkers binnen het kinderdhuis en geeft niets uit handen. Dat heeft gevolgen gehad voor ons eigen leerproces (leren leidinggeven). Als hbo-student word je opgeleid tot niveau-vijf werker. Dat betekent onder andere dat je leert leiding te geven en teams aan te sturen.

Gezien de stevige hiërarchie zijn we daar niet aan toegekomen. We hebben wel leiding gegeven aan elkaar en aan vrijwilligers. Dit bood ons de kans om te reflecteren op onze positie als werker in een ander land en een andere cultuur. Door bezig te zijn met zelfreflectie en supervisie hebben we veel geleerd over het werken als hbo'er.

Competenties

Wij hebben een periode van zes maanden in Zuid Afrika doorgebracht. We hebben hier als stagiairs gewerkt in een kinderdhuis in Pretoria voor meervoudig getraumatiseerde kinderen. We hebben veel geleerd over de verschillen in de hulpverlening. We leerden vooral te werken zonder goede hulpverleningsmiddelen, zoals methodes, spelmaterialen, voldoende werkers, financiën en rapportagesystemen. Dit is aan de ene kant lastig, maar het vergroot je creativiteit en zelfstandigheid als werker enorm. Zo hebben we onze eigen spelmaterialen geregeld via sponsors in Nederland en hebben we een agressieregulatietraining geschreven. Op deze manier hebben we geprobeerd om een stukje professionalisering te bewerkstelligen, en konden we ook spelmaterialen achterlaten.

De Gereformeerde Hogeschool in Zwolle, onze 'thuisbasis', werkt in de opleiding aan de hand van elf competenties. Eigenlijk komen al deze competenties terug in een buitenlandstage. Als voorbeeld geven we competentie 1. Deze luidt: 'De student kan een analyse maken van de culturele en maatschappelijke context van het cliëntsysteem.' Deze competentie is in Zuid Afrika zeker aan de orde gekomen. Zuid Afrika heeft elf nationale talen en een groot aantal verschillende culturen huisvest. De cliënten in het kinderdhuis kwamen uit verschillende culturen en lagen van de samenleving. Dit was voor ons een

stimulans om ons te verdiepen in de achtergronden van de cliënten. Zo hebben we onder andere verschillende *townships* bezocht om inzicht te krijgen in de leefomstandigheden van diverse bevolkingsgroepen. Zo hebben we intensief oog leren krijgen voor het anders-zijn van de cliënt. Wij denken dat we in Zuid Afrika meer mogelijkheden hebben gehad om met grote cultuurverschillen te leren werken, dan dat we in Nederland zouden hebben. In Zuid Afrika ligt de Apartheid nog vers in het geheugen, en de onderlinge verhoudingen tussen de culturen zijn nog lang niet gelijkwaardig.

Ook hebben we inzichten verkregen in de samenhang van sociaal-maatschappelijke context en de praktijk van de hulpverlening. In Zuid Afrika is het namelijk zo dat de sterke sociale hiërarchie ook doordringt in de hulpverlening. In Nederland is de hulpverlening ook geschoeid op de sociaal-maatschappelijke context, want elke werker heeft gelijke rechten en gelijke kansen en in vergaderingen kan en mag iedereen zijn mening geven. In Zuid Afrika heeft de cliënt een meer onmondige positie. In veel tehuizen worden kinderen nog geslagen.

De praktijk

Wanneer we in Nederland beginnen bij een stageplek wordt je eerst met je neus in verslagen gedrukt. Eerst maar eens goed inlezen in de instellingsverslagen, de werkmethode en benaderingswijze richting de cliënten en daarna kunnen we ook daadwerkelijk aan de slag. In Zuid Afrika was dit wel anders. Even een korte kennismaking met rondleiding binnen de instelling en daarna moesten we maar zien hoe we onze dagen zouden invullen. Wij waren de studenten uit Nederland. Wij zijn goed opgeleid. Dus wij moesten wel weten wat professioneel handelen is. Daar loop je dan binnen de instelling. Eerst maar eens observeren hoe alles in zijn werk gaat. Al snel hadden we in de gaten dat de begeleiding binnen de instelling een probleem was. Één onopgeleide huismoeder op de 12-15 kinderen was niet voldoende. Deze huismoeders wisten vaak niet hoe ze om moesten gaan met getraumatiseerde kinderen. De kinderen kregen dan ook niet de aandacht die ze zo hard nodig hadden. Maar wat konden wij als studenten uit Nederland hier nou mee doen? We zouden ook maar zes maanden binnen de instelling werken. Zou dit voldoende zijn om ook daadwerkelijk een positieve bijdrage te kunnen leveren? Je staat voor lastige dilemma's. We wilden dat we meer voor ze konden betekenen. Maar helaas daar was de tijd te beperkt voor.

We hebben ons die paar maanden ingezet voor hetgeen dat ons belangrijk leek: het agressieprobleem. Veel kinderen waren, door hun verleden, gewend om te vechten voor hun eigen gelijk en hun eigen leven. Dit namen ze dan ook mee naar het kinderkuis. Gevechten waren aan de orde van de dag. We hebben geprobeerd de kinderen te leren om hun agressie op een andere manier te uiten. De trainingen die we gaven gingen over zelfbeheersing, agressie-uitingen en de ander respecteren. De resultaten die we hierin zagen was vooral dat de kinderen probeerden hun agressie te uiten op een onschadelijke manier voor henzelf en voor anderen. We zagen dat ze hun best deden om niet meer te vechten. Sommigen leerden om hun woede en agressie te uiten op een voetbal, anderen gingen erover praten. En zo had ieder kind zijn eigen manier om zijn agressie te uiten.

Werken op deze manier vraagt een grote flexibiliteit en zelfredzaamheid. Daarvoor waren wij dan ook in Afrika. Leren behelpen met spaarzame middelen en weinig medewerking van collega's vraagt uithoudings- en doorzettingsvermogen. Het werken in een andere cultuur heeft onze blik verruimd, onze werkwijze bevorderd, ons uithoudingsvermogen vergroot, evenals onze zelfstandigheid. Want even naar een docent bellen en om hulp vragen bij je werk, dat zit er niet in.

De Gereformeerde Hogeschool

In het curriculum van de Gereformeerde Hogeschool te Zwolle bestaat al vele jaren de mogelijkheid om een buitenlandstage te doen. De gangbare landen voor een buitenlandstage

(of afstudeerproject) zijn Zuid Afrika en Suriname. Verder biedt de Gereformeerde Hogeschool een module buitenlandoriëntatie aan, waar iedere student aan deelneemt. In deze module worden Europese steden bezocht waar excursies plaatsvinden bij de plaatselijke hulpverleningsinstanties. Deze excursies moeten de studenten inzicht geven in de manier waarop wordt gewerkt in andere westerse landen. Ook kunnen de studenten zelf een vergelijking trekken met de manier van werken in Nederland. De Gereformeerde Hogeschool heeft zich in de afgelopen jaren steeds meer ontwikkeld als het gaat om Internationalisering en ze zijn nog altijd bezig met het doorontwikkelen en vergroten van de mogelijkheden op het gebied van Internationalisering. Zo zijn er samenwerkingsverbanden ontstaan met instellingen en universiteiten in onder andere Noorwegen, Zuid Afrika, Suriname en de Verenigde Staten. De student wordt uitgedaagd om steeds creatiever om te gaan met internationalisering. Men kan bijvoorbeeld colleges volgen aan een buitenlandse hogeschool, een scriptie schrijven over de armoede in Afrika of men kan via internet contacten leggen met hulpverleningsinstanties in het buitenland. Het zijn zomaar enkele ideeën. En er zijn zoveel meer mogelijkheden.

Verbreding van je horizon

Als social worker is het belangrijk dat je leert vanuit andere perspectieven naar het cliëntsysteem te kijken. Onze ervaring met de stage in het buitenland heeft gezorgd voor een flinke verbreding van onze horizon. Als we alleen al kijken naar het leren omgaan met cultuurverschillen, hebben we heel veel geleerd. Natuurlijk kent Nederland een heel groot scala aan culturen en rassen, maar we spreken vrijwel allemaal Nederlands.

De stage in Zuid Afrika heeft ons in ieder geval een stuk flexibeler gemaakt in ons werk. Ook zijn we meer zelfredzaam geworden, ten opzichte van onze stages in Nederland. We hadden geen begeleider waar we direct op terug konden vallen voor goede methodische begeleiding. Dus ook dat deden we zelf. We hielpen elkaar. We hebben geleerd om te gaan met de middelen die voorhanden waren.

We hebben geleerd hoe belangrijk het is om je te verdiepen in de werkelijkheid van de ander. Dan pas kun je echt contact maken en werken aan een toekomst voor de cliënt.

Meindert Schreuder en Yvonne Lokhorst zijn vierdejaars studenten Sociaal Pedagogische Hulpverlening aan de Gereformeerde Hogeschool Zwolle.